

בבחינה שלפניכם ארבעה פרקים.

הזמן המוקצב הוא שעה וחצי.

בהצלחה!

פרק 1

קראו את הקטע וענו על השאלות שאחריו.

נחל יגור כמשל

מאת: מאיר שלו

- (1) הטיול שערכנו היה לנחל יגור, נחל קצר, תלול ויפה, היורד מעוספייה אל קיבוץ יגור. השביל שבערוצו משופע ומסולע, אך לנוחות המטיילים נצבעו בו סימונים, ובמקומות הקשים הותקנו ידיות אחיזה ומדרגות של ברזל להקלת המעבר.
- (5) קנינו בעוספייה פיתות, עגבניות וגבינה, חלפנו על פני כמה מחנות של תנועות נוער וירדנו אל הנחל. האפיק הצר מכוסה עצים ושיחי חורש, שהעניקו צל קריר ורענן. ריח טוב של ער ואלה (שמות של עצים) נישא באוויר וציפורי השיר שרו בדיוק כמו שרצינו. שמחים וטובי לב גלשנו בין סלעי המשעול, וכעבור מטרים ספורים כבר בוססו רגלינו באטרקציה העיקרית: אשפה. מזבלה של ממש, באיכותה ובכמותה גם יחד - שקיות של ניילון, עטיפות של ואפלים, בקבוקים ריקים של קינלי למינהו, ניירות של מסטיקים, אריזות של במבה וביסלי ושאר סוגים של בונזו החביבים על הנוער. בתוך כל השפע הזה בלטו גם כמויות מדהימות של נייר טואלט, שרחשו על הקרקע ואף התנופפו מענפי העצים.
- (15) לא הצטרכנו להתאמץ הרבה כדי לנחש מהיכן באה כל החמדה הזאת: סוגי האריזות, פמונתן, התאריכים המודפסים עליהן והניחוח הכללי שהתאבך בנחל, העלו על הדעת את המחנות של תנועות הנוער, שאותם ראינו במעלה הנחל. כדי להסיר כל ספק, מצאנו גם שרידים רבים של כרזות ופלקטים של הנוער התנועתי היקר, שגם הם זיהמו את האפיק והצביעו על האשמים.
- (20) כך קרה שהחלטתי להתחרט על השתתפותי במבצע פריצת השבילים. והסיבה היא טכנית ופשוטה: השבילים שפראיירים כמוני פרצו, מביאים אל הנוף טיפוסי אדם שלולא כן לא היו מבקרים בו. נחל יגור (ונחלי המדבר על אחת כמה וכמה) לא נברא כדי לשמש מסלול טיולים המוני, ומי שעשאו כזה הוא האדם. אין ספק שהכוונה הייתה טובה, אבל בדיעבד מתברר שהשכר יצא בהפסד: די בכמה ידיות אחיזה של ברזל ובכמה מדרגות וסימונים כדי להביא אל הנחל את המטנפים ואת זוהמתם.
- (25)

השאלות

1. נגד איזו תופעה יוצא כותב הקטע?

2. בקטע מתוארת האכזבה של הכותב מהטיול. מה, לדעתכם, היו הציפיות של הכותב מהטיול, ומה הייתה המציאות?

3. בשורה 18 כתוב: "כדי להסיר כל ספק..."
לאיזה ספק הכוונה?

4. בכתבתו של המחבר ניכרת נימה של לגלוג ואירוניה. הביאו לכך שתי דוגמאות מהקטע.

(לנוחותכם, הקטע מובא שוב)

- (1) הטיול שערכנו היה לנחל יגור, נחל קצר, תלול ויפה, היורד מעוספייה אל קיבוץ יגור. השביל שבערוצו משופע ומסולע, אך לנוחות המטיילים נצבעו בו סימונים, ובמקומות הקשים הותקנו ידיות אחיזה ומדרגות של ברזל להקלת המעבר.
- (5) קנינו בעוספייה פיתות, עגבניות וגבינה, חלפנו על פני כמה מחנות של תנועות נוער וירדנו אל הנחל. האפיק הצר מכוסה עצים ושיחי חורש, שהעניקו צל קריר ורענן. ריח טוב של ער ואלה (שמות של עצים) נישא באוויר וציפורי השיר שרו בדיוק כמו שרצינו. שמחים וטובי לב גלשנו בין סלעי המשעול, וכעבור מטרים ספורים כבר בוססו רגלינו באטרקציה העיקרית: אשפה. מזבלה של ממש, באיכותה ובכמותה גם יחד - שקיות של ניילון, עטיפות של ואפלים, בקבוקים ריקים של קינלי למינהו, ניירות של מסטיקים, אריזות של במבה וביסלי ושאר סוגים של בונזו החביבים על הנוער. בתוך כל השפע הזה בלטו גם כמויות מדהימות של נייר טואלט, שרחשו על הקרקע ואף התנופפו מענפי העצים.
- (15) לא הצטרכנו להתאמץ הרבה כדי לנחש מהיכן באה כל החמדה הזאת: סוגי האריזות, פמונתן, התאריכים המודפסים עליהן והניחוח הכללי שהתאבך בנחל, העלו על הדעת את המחנות של תנועות הנוער, שאותם ראינו במעלה הנחל. כדי להסיר כל ספק, מצאנו גם שרידים רבים של כרזות ופלקטים של הנוער התנועתי היקר, שגם הם זיהמו את האפיק והצביעו על האשמים.
- (20) כך קרה שהחלטתי להתחרט על השתתפותי במבצע פריצת השבילים. והסיבה היא טכנית ופשוטה: השבילים שפראיירים כמוני פרצו, מביאים אל הנוף טיפוסי אדם שלולא כן לא היו מבקרים בו. נחל יגור (ונחלי המדבר על אחת כמה וכמה) לא נברא כדי לשמש מסלול טיולים המונוי, ומי שעשאו כזה הוא האדם. אין ספק שהכוונה הייתה טובה, אבל בדיעבד מתברר שהשכר יצא בהפסד: די בכמה ידיות אחיזה של ברזל ובכמה מדרגות וסימונים כדי להביא אל הנחל את המטנפים ואת זוהמתם.
- (25)

5. ממה מורכבת המילה **שעשאו** (שורה 23)?

- (1) שְעָשַׁע + אוֹתוֹ
- (2) שְעָשָׂה + בוֹ
- (3) שָׁשׁ + עָשָׂה + לוֹ
- (4) שָׁשׁ + עָשָׂה + אוֹתוֹ

6. מה מטרת הקטע?

- (1) להתלונן על הלכלוך שמשאירים המטיילים בנחל יגור
- (2) לשכנע מטיילים לטייל בנחל יגור
- (3) להתלונן על הקושי לפרוץ שבילים לנחל יגור
- (4) לתאר את יופיו של נחל יגור

7. פתבו מכתב לאחראי על טיולי תנועות הנוער והציעו לו דרכים להתמודד עם הבעיה המוצגת בקטע.

פרק 2

קראו את הקטע וענו על השאלות שאחריו.

מתוך "מטיילים", מסע אחר, גיליון 56, אוקטובר 2002.

ציפורי

היום אפשר לבקר בגן הלאומי ציפורי ולראות עיר עתיקה שלמה, בעלת מבנים, רחובות מרוצפים, מחילות תת-קרקעיות וגם פסיפסים.

בגן יערכו לכם סיור ופעילויות (לפי הזמנה מראש), שיכולים להיות חלק מחגיגת בר מצווה מקורית וחוויתית, או מכל אירוע פרטי אחר. במהלך הסיור תפגשו בדרך דמויות מהעיר בתקופת המשנה: תלמידי חכמים העוסקים בסוגיות מחיי היומיום, רוכל שימכור לכם את סם החיים, ועוד. הסיור עובר באתרים שונים בגן, למשל בתאטרון או בוילה הרומית, ואם תרצו הוא יכלול גם סדנת ארכאולוגיה וסדנה לאמנויות קדומות, כגון יצירת פסיפסים או הכנת כדים ועיטורם.

האתר פתוח בחודשים אוקטובר-מרס בשעות 8:00-16:00 ובאפריל-ספטמבר בשעות 8:00-17:00 (בימי שישי האתר נסגר שעה קודם). טלפון 04-6568272.

במושב ציפורי

"ציפורי בראשית". מאיר כפיר מייצר שמן זית, והוא ישמח לחלוק אתכם את הידע הרב שלו בנושא. טלפון 04-6464975.

"צאן אל". בחווה מייצרים גבינות וגלידה מחלב עזים וכבשים. טלפון 04-6469536.

"ציפורי ציפורי". חנות המתמחה בתוכים. טלפון 04-6555372 (יש לתאם מראש).

"בוסתן ציפורי". אכסניית נופש. טלפון 04-6463485.

השאלות

1. במהלך הביקור בגן הלאומי ציפורי אפשר לראות מוצגים שונים ולהשתתף בפעילויות. כתבו שתי דוגמאות מכל סוג:

א. מה אפשר לראות?

1. _____

2. _____

ב. באילו פעילויות אפשר להשתתף?

1. _____

2. _____

2. מתי אי-אפשר לבקר באתר?

3. באיזה נושא יש למאיר כפיר ידע רב?

(1) ציפורי בראשית

(2) ייצור שמן זית

(3) עתיקות ציפורי

(4) גידול ציפורים

4. בכל משפט, הקיפו בעיגול את המילים היוצרות יחד מבנה של סמיכות:

א. בסיור תפגשו בדרך דמויות מהעיר בתקופת המשנה.

ב. תלמידי חכמים עוסקים בסוגיות מהחיים.

ג. הסיור יכלול גם סדנת ארכאולוגיה וסדנה לאמנויות קדומות.

ד. בחווה מייצרים גבינה מחלב עזים.

(לנוחותכם, הקטע מובא שוב)**ציפורי**

היום אפשר לבקר בגן הלאומי ציפורי ולראות עיר עתיקה שלמה, בעלת מבנים, רחובות מרוצפים, מחילות תת-קרקעיות וגם פסיפסים.

בגן יערכו לכם סיור ופעילויות (לפי הזמנה מראש), שיכולים להיות חלק מחגיגת בר מצווה מקורית וחוויתית, או מכל אירוע פרטי אחר. במהלך הסיור תפגשו בדרך דמויות מהעיר בתקופת המשנה: תלמידי חכמים העוסקים בסוגיות מחיי היומיום, רוכל שימכור לכם את סם החיים, ועוד. הסיור עובר באתרים שונים בגן, למשל בתאטרון או בוילה הרומית, ואם תרצו הוא יכלול גם סדנת ארכאולוגיה וסדנה לאמנויות קדומות, כגון יצירת פסיפסים או הכנת כדים ועיטורים.

האתר פתוח בחודשים אוקטובר-מרס בשעות 8:00-16:00 ובאפריל-ספטמבר בשעות 8:00-17:00 (בימי שישי האתר נסגר שעה קודם). טלפון 04-6568272.

במושב ציפורי

"ציפורי בראשית". מאיר כפיר מייצר שמן זית, והוא ישמח לחלוק אתכם את הידע הרב שלו בנושא. טלפון 04-6464975.

"צאן אל". בחווה מייצרים גבינות וגלידה מחלב עזים וכבשים. טלפון 04-6469536.

"ציפורי ציפורי". חנות המתמחה בתוכים. טלפון 04-6555372 (יש לתאם מראש).

"בוסתן ציפורי". אכסניית נופש. טלפון 04-6463485.

5. ציינו אם המילה המודגשת היא שם עצם, שם תואר, או פועל.

- א. בגן יערכו לכם **סיור**. שם עצם / שם תואר / פועל
- ב. במהלך הסיור **תפגשו** דמויות מהעיר. שם עצם / שם תואר / פועל
- ג. הסיור עובר באתרים **שונים** בגן. שם עצם / שם תואר / פועל

6. מה מטרת הקטע?

- (1) לסייע בתכנון סיורים ופעילויות בגן הלאומי ציפורי, כחלק מאירוע פרטי
- (2) לפרסם שנתגלה כי הגן הלאומי ציפורי הוא עתיק מאוד
- (3) לתאר דמויות ומבנים מהעיר העתיקה ציפורי
- (4) למסור מידע על הגן הלאומי ציפורי, כדי למשוך מבקרים

פרק 3

תלמידים תכננו את חצר בית ספרם

"תלמידים בבתי ספר ברחבי הארץ השתתפו השנה באופן פעיל בתכנון חצר בית ספרם במסגרת פרויקט ניסיוני. הכוונה הייתה להציע לבתי הספר להציב בחצרות מתקנים שיתאימו לצורכי הילדים, יפחיתו את הצפיפות ויצמצמו את סיכוני הבטיחות."

בקטע שקראתם הכותב מספר על ניסוי שנערך בבתי ספר ברחבי הארץ, ובו השתתפו תלמידים באופן פעיל בתכנון חצר בית ספרם.

בית ספרכם הוזמן להשתתף בניסוי. **פתבו** להנהלת בית הספר הצעה לתכנון חצר בית הספר, ובה תיאור מפורט של החצר ושל המתקנים. הביאו נימוקים להצעתכם.

- טיוטה -

פרק 4

קראו את הקטע וענו על השאלות שאחריו.

יש לי פטנט עולמי!

על פי כתבה מאת אהוד שור, "עיניים", גיליון 26, נובמבר 2000.

(1) מה ההבדל בין "יש לי רעיון" ובין "יש לי פטנט"? בדיבור היומיומי המילה "פטנט" היא מילה נרדפת ל"רעיון חכם". אבל האמת היא שפטנט הוא דרך משפטית להגן על רעיון מפני גנבה.

(5) לא על כל רעיון מגנים מפני גנבה. יש רעיונות שמנסים דווקא להפיץ ככל האפשר. אם למישהו יש רעיון טוב או עצה טובה שיסייעו לפתור את בעיות החינוך במדינה או לעזור לחתולי הרחוב, הוא ינסה להפיץ אותם בכל דרך ולספר עליהם למי שקובע בעיניים האלה, ולא ישמור אותם בסוד, כי איך יועיל הרעיון אם הוא יישאר סודי?

(10) אבל יש רעיונות שצריך להגן עליהם כדי לעזור לממציאים להרוויח כסף מרעיונותיהם. כדי לעודד את הממציאים לשתף אותנו בחידושים שלהם, המדינה מגנה על רעיונותיהם פרק זמן מסוים (בדרך כלל שבע עשרה עד עשרים שנה). בזמן הזה, כל מי שרוצה להשתמש ברעיון של הממציא צריך לקבל את הסכמתו, ועל פי רוב גם לשלם לו בעד השימוש בהמצאתו. בתמורה להגנה הממציא חייב לגלות את המצאתו למשרד הפטנטים. (15) הממציא צריך לתאר בפירוט רב את המצאתו ואת הבעיה שהיא פותרת, ולהסביר מדוע הפתרונות הקיימים אינם מספקים, ואיך לייצר את מה שהוא המציא.

(20) יש בעולם כמה מיליוני פטנטים. כמה מהם מורכבים ומסובכים, כמו הטלוויזיה, מנועי חשמל זעירים או תרכובות כימיות ותרופות מיוחדות ויקרות. אבל יש גם פטנטים שימושיים ופשוטים, שכדי להמציא אותם ולייצר אותם אין צורך בצוות גדול ויקר או בלימודים ממושכים. למשל, מהדק נייר רשום כפטנט (ולכן הממציא מרוויח מכל מהדק נייר שאנחנו מכופפים או זורקים לפח), מחזיק מפתחות, סימנייה לספרים, מחזיק לסבון ועוד.

(25) ממציאים חייבים לשמור בסוד את הרעיון שלהם עד שיגישו את בקשתם לרשום עליו פטנט. הסוד חייב להיות מוחלט: לממציא אסור לגלות אותו לאיש, כי אם הוא יספר אותו לאדם אחר והרעיון יתפרסם, הוא לא יוכל לרשום עליו פטנט, וקרוב לוודאי שלא ירוויח ממנו כסף.

- קשה לשמור על סודיות של המצאות מסובכות. בדרך כלל צריך להתייעץ עם מומחים ולבדוק את הערך הכלכלי של ההמצאה. למשל, לא כדאי לפתח המצאה שתעלה מיליון שקל ולרשום עליה פטנט, אם הרווח הצפוי ממנה הוא רק עשרת אלפים שקל. אחרי ההתייעצות צריך למצוא מממנים. הדבר מחייב לחשוף לפחות חלק מהרעיון. החשיפה מסכנת את האפשרות לרשום פטנט. לכן הממציא נקרע בין הצורך לשמור בסוד מוחלט כל פרט הנוגע להמצאה ובין הצורך החשוב לא פחות לשתף מומחים אחרים בהמצאה. (30)
- ההחלטה מה לעשות אינה קלה. אבל מי אמר שחיייהם של ממציאים קלים? (35)

השאלות

1. מדוע כדאי לשמור בסוד רעיון שרוצים לרשום עליו פטנט?

2. בשורות 5-8 הכותב -

- (1) משווה את הנאמר בהן עם מה שנאמר במשפט הקודם
 (2) מתנגד למה שנאמר במשפט הקודם
 (3) מדגים את מה שנאמר במשפט הקודם
 (4) מוסיף רעיון חדש על מה שנאמר במשפט הקודם

3. סמנו ליד כל אחד מהמשפטים אם הוא נכון או לא נכון, על פי הקטע:

- א. אפשר להגן על רעיון חדש על ידי רישום פטנט. נכון / לא נכון
 ב. כדאי לרשום פטנט על רעיון שאינו רווחי. נכון / לא נכון
 ג. רק אחרי שרעיון כבר מוכר לאנשים רבים, אפשר לרשום עליו פטנט. נכון / לא נכון
 ד. פטנט צריך להיות פשוט. נכון / לא נכון
 ה. מחזיק מפתחות הוא דוגמה לפטנט. נכון / לא נכון

(לנוחותכם, הקטע מובא שוב)

(1) מה ההבדל בין "יש לי רעיון" ובין "יש לי פטנט"? בדיבור היומיומי המילה "פטנט" היא מילה נרדפת ל"רעיון חכם". אבל האמת היא שפטנט הוא דרך משפטית להגן על רעיון מפני גנבה.

(5) לא על כל רעיון מגנים מפני גנבה. יש רעיונות שמנסים דווקא להפיץ ככל האפשר. אם למישהו יש רעיון טוב או עצה טובה שיסייעו לפתור את בעיות החינוך במדינה או לעזור לחתולי הרחוב, הוא ינסה להפיץ אותם בכל דרך ולספר עליהם למי שקובע בעניינים האלה, ולא ישמור אותם בסוד, כי איך יועיל הרעיון אם הוא יישאר סודי?

(10) אבל יש רעיונות שצריך להגן עליהם כדי לעזור לממציאים להרוויח כסף מרעיונותיהם. כדי לעודד את הממציאים לשתף אותנו בחידושים שלהם, המדינה מגנה על רעיונותיהם פרק זמן מסוים (בדרך כלל שבע עשרה עד עשרים שנה). בזמן הזה, כל מי שרוצה להשתמש ברעיון של הממציא צריך לקבל את הסכמתו, ועל פי רוב גם לשלם לו בעד השימוש בהמצאתו. בתמורה להגנה הממציא חייב לגלות את המצאתו למשרד הפטנטים.

(15) הממציא צריך לתאר בפירוט רב את המצאתו ואת הבעיה שהיא פותרת, ולהסביר מדוע הפתרונות הקיימים אינם מספקים, ואיך לייצר את מה שהוא המציא.

(20) יש בעולם כמה מיליוני פטנטים. כמה מהם מורכבים ומסובכים, כמו הטלוויזיה, מנועי חשמל זעירים או תרכובות כימיות ותרופות מיוחדות ויקרות. אבל יש גם פטנטים שימושיים ופשוטים, שכדי להמציא אותם ולייצר אותם אין צורך בצוות גדול ויקר או בלימודים ממושכים. למשל, מהדק נייר רשום כפטנט (ולכן הממציא מרוויח מכל מהדק נייר שאנחנו מכופפים או זורקים לפח), מחזיק מפתחות, סימנייה לספרים, מחזיק לסבון ועוד.

(25) ממציאים חייבים לשמור בסוד את הרעיון שלהם עד שיגישו את בקשתם לרשום עליו פטנט. הסוד חייב להיות מוחלט: לממציא אסור לגלות אותו לאיש, כי אם הוא יספר אותו לאדם אחר והרעיון יתפרסם, הוא לא יוכל לרשום עליו פטנט, וקרוב לוודאי שלא ירוויח ממנו כסף.

(30) קשה לשמור על סודיות של המצאות מסובכות. בדרך כלל צריך להתייעץ עם מומחים ולבדוק את הערך הכלכלי של המצאה. למשל, לא כדאי לפתח המצאה שתעלה מיליון שקל ולרשום עליה פטנט, אם הרווח הצפוי ממנה הוא רק עשרת אלפים שקל. אחרי ההתייעצות צריך למצוא מממנים. הדבר מחייב לחשוף לפחות חלק מהרעיון. החשיפה מסכנת את האפשרות לרשום פטנט. לכן הממציא נקרע בין הצורך לשמור בסוד מוחלט כל פרט הנוגע להמצאה ובין הצורך החשוב לא פחות לשתף מומחים אחרים בהמצאה.

(35) ההחלטה מה לעשות אינה קלה. אבל מי אמר שחיייהם של ממציאים קלים?

4. לפי הקטע, מהו פטנט?

- (1) המצאה שיש בה תועלת לחברה
- (2) סוד שחשוב מאוד לשמור עליו
- (3) דרך משפטית להגן על רעיון חדש
- (4) רעיון שימושי ופשוט למוצר זול

5. מה, לדעתכם, צריך לעשות כדי לעודד אנשים להמציא המצאות?

6. בחרו מתוך הפסקה השלישית (שורות 9-17) שלוש מילים שונות מהשורש מ.צ.א.:

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____

7. בשורה 25 כתוב: "הסוד חייב להיות מוחלט: לממציא אסור לגלות אותו". מה תפקיד הנקודתיים?

- (1) אחריהן מופיע רעיון חדש שלא הוזכר לפני כן
- (2) אחריהן כתוב מהו הסוד
- (3) הן מסמנות ציטוט
- (4) אחריהן יש הסבר למה שכתוב לפנייהן

8. בסוף הקטע כתובה שאלה. הכותב -

- (1) מצפה שהקוראים ישיבו עליה
- (2) מבטיח להשיב עליה בכתבה הבאה
- (3) השיב עליה בתחילת הקטע
- (4) אינו מצפה לתשובה כלשהי